

BAHAR KALKANI HAREKÂTI: ASKERÎ, SİYASÎ VE STRATEJİK HEDEFLER

Riad Domazeti - Mesut Özcan

INSAMER

IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Domazeti, Riad - Özcan, Mesut. "Bahar Kalkanı Harekâtı: Askerî, Siyasi ve Stratejik Hedef".
INSAMER, 03.03.2020.

Analiz

Rusya destekli Esed güçlerinin 27 Şubat'ta 34 askerini şehit etmesinin ardından düğmeye basan Türkiye, Millî Savunma Bakanlığı tarafından 1 Mart itibarıyla ismi duyurulan "Bahar Kalkanı Harekâtı"nı başlatmıştır. Temel amacı; Türkiye, Rusya ve İran arasında varılan Soçi Mutabakatı'nı ihlal eden Rus destekli Esed rejim güçleri ile İran destekli teröristlerin idlib'e yönelik saldırılarını durdurmak, ılımlı muhalifleri desteklemek ve rejim güçlerini mutabakat sınırları dışına itmeyi sağlamak olan Bahar Kalkanı Harekâtı, birçok açıdan Suriye iç savaşının dinamiklerini etkilemiş görünmektedir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın şubat ayında deklare ettiği olası müdahale seçeneği, 34 askerin şehit edilmesi ile birlikte fiilî olarak hayata geçirilmiş ve rejim güçlerine ve bölgedeki terör gruplarına ağır kayıplar verdirilmiştir. Operasyon

çerçevesinde şu ana kadar rejime ait 135 tank, 45 top, 44 çok namlulu roketatar, 29 uçaksavar, 24 zırhlı araç, 12 tanksavar, 9 mühimmat deposu, 8 helikopter, 7 mühimmat rampası, 5 hava savunma rampası, 2 uçak, 2 füze rampası, 1 İHA imha edilmiş ve 2.557 rejim askeri etkisiz hâle getirilmiştir.

Suriye iç savaşının başladığı 2011 yılından bu yana ilk defa konvansiyonel anlamda rejime yönelik ağır bir operasyon gerçekleştiren ilk ülke olan Türkiye, rejimin Rusya desteği ile ilerleyişini de sınırlandırmış bulunmaktadır. Soçi Mutabakatı'nı göz ardı eden Rusya ve Esed rejiminin saldırganlığı, şubat ayı içerisinde Türkiye'nin bölgeye seri bir şekilde askerî araç ve muharip güç sevk etmesi ile yeni bir boyuta taşınmıştır. Rejim ve destekçilerinin Türkiye'nin olası müdahale açıklamalarına karşılık İdlib'deki gerilimi daha da tırmandırmaya yönelik bir

INSAMER
IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

strateji izlemesi ve 27 Şubat'ta Balyun beldesinde doğrudan Türk askerlerini hedef alan saldırıları, Ankara'nın bölgede caydırıcı adımlar atmasını zorunlu hâle getirmiştir.

Moskova-Tahran-Şam Üçgeninde İdlib Hedefi

Bugün gelinen noktada, özellikle Soçi Mutabakatı ile rejim unsurlarının garantörü konumunda olan Moskova ve Tahran'ın yaklaşımı dikkat çekici olmuştur. Her iki tarafta Mayıs 2017'de Soçi'de kararlaştırılan "Humus, Dera, Doğu Guta ve çevresindeki gerginliği azaltma bölgeleri"nin rejim tarafından ele geçirilmesini desteklemiştir. Bu bölgelerden kaçmak zorunda kalanlarla birlikte, yaklaşık 4 milyon sivilin yaşadığı son "gerginliği azaltma bölgesi" olan İdlib, rejim ve destekçilerinin yeni hedefi olmuştur. Bu süreçte hem Rusya'nın hem de İran'ın bölgedeki kırılma noktaları ve gerilimleri fırsata çevirerek İdlib'deki hâkimiyet alanlarını genişletmeyi ve sivilleri Türkiye sınırına itmeyi hedefledikleri gözlenmiştir.

Moskova için itici faktörlerden biri de hiç şüphesiz Libya'da yaşanan gelişmelerdir. Hafter güçlerini destekleyen Moskova, Libya'da Türkiye ile farklı pozisyonlarda yer almanın yanı sıra, buradaki gerilimi İdlib'in ele geçirilmesi için de bir fırsat olarak görmüştür. Nitekim Hafter güçlerinin Rus paralı asker şirketi *Wagner*'in desteği ile Trablus'a yönelik saldırılarını artırdığı ocak ayı sonundan itibaren, Moskova bir taraftan da İdlib'deki gerilimi tırmandırmaya başlamıştır. Bu bağlamda, yaşanan süreçle ilgili olarak, Ankara'nın Libya'daki etkinliğinin de hedef alındığı iddia edilebilir. Diğer taraftan Türkiye'nin Libya ile meşgul olması, Esed rejimi ve İran destekli milisler için İdlib'deki gerilimi artırmak adına motive edici bir unsur olmuştur.

Bu doğrultuda, şubat ayından itibaren İdlib'e dönük saldırılarını yoğunlaştıran rejim ve destekçileri, Türkiye'nin hamlelerinin de sınırlandırılmasını hedeflemiştir. Buna karşılık İdlib'e yönelik sevkiyatını artıran Ankara hem artan tehditler hem de olası yeni bir mülteci

dalgası karşısında İdlib'in kaybına müsaade etmeyeceğini deklare etmiştir. Nitekim rejimin 27 Şubat'ta doğrudan Türk askerini hedef alması kırılma noktası olmuştur. Türkiye, bu tarihten itibaren ANKA, SİHA, fırtına obüsleri, çok namlulu roketatarlar, KORAL ve çok sayıda nitelikli akıllı mühimmat kullanarak rejim noktalarını hedef almaya başlamıştır. Ankara'nın rejim ve müttefiklerine dönük operasyonunu genişleterek, Suriye ordusu ve destekçilerine ait tank, radar sistemleri, savaş uçakları, helikopterler ve savunma sistemlerini hedef alması, çatışmanın Türkiye sınırına 13 km mesafeye kadar ilerlemiş olan ve stratejik M5 karayolunu ele geçirmiş olan rejimin aleyhine dönüşmesine zemin hazırlamıştır.

Türkiye'nin Çatışmayı Değiştiren Silahları: SİHA'lar

İdlib'deki çatışmada en dikkat çeken gelişme, hiç şüphesiz Türkiye'nin kullandığı yöntem ve stratejidir. Suriye hava sahasını kontrol eden Rusya'nın olumsuz tavrı ve olası riskler nedeniyle F-16 savaş uçaklarını kullanmayan Türkiye, kara kuvvetlerinin operasyonundan önce Silahlı İnsansız Hava Araçları (SİHA) ve İnsansız Hava Araçları (İHA) ile silahlı dronları efektif bir şekilde kullanmıştır. Türkiye'nin İdlib, Halep'in güneyi ve PKK/YPG bölgelerinde etkili bir şekilde sahaya sürdüğü SİHA ve dronlar, sahadaki hava üstünlüğünü Türkiye lehine çevirmiştir. Türkiye'nin savaş uçaklarından ziyade SİHA ve dronları kullanması rejime ağır kayıplar verdirmiştir. Askerî uzmanlara göre bu stratejinin hava savaşları ve genel olarak savaşların doğasında değiştiren sonuçları olacaktır.

Nitekim aralarında Türkiye'nin de bulunduğu ABD, Rusya, İsrail, İngiltere gibi ülkeler, insansız hava araçlarını çatışma süreçlerinde ve özellikle terörle mücadelede uzun yıllardır kullanmaktadır. ABD, söz konusu silahlı insansız araçları Afganistan, Yemen ve Suriye'de devlet dışı silahlı aktörlere yönelik kullanırken, İsrail ise Filistin'e yönelik saldırılarında bu yönteme sık sık başvurmuştur. İngiltere ve Rusya

gibi ülkelerde özellikle Suriye iç savaşında DEAŞ ve diğer silahlı gruplara karşı bu araçları kullanmıştır. Türkiyede daha önce hem Zeytin Dalı Harekâtı ve Barış Pınarı Operasyonu'nda hem de Kuzey Irak'ta terör örgütü PKK, YPG unsurlarına karşı bu silahları etkili bir biçimde kullanılmıştır; ancak Bahar Kalkanı Harekâtı'nda gösterilen performans, Türkiye'yi bu alanda dünya askerî standartlarının zirvesine çıkarmıştır.

Türkiye'nin terör unsurlarına karşı kullandığı SİHA'lar, Ankara'nın sahip olduğu savunma teknolojinin kapasitesini ve etkinliğini ortaya koyması açısından da dikkat çekici olmuştur. İdlib'de Esed rejimi ve İran destekli milis gruplara karşı SİHA'ların kullanılması ve elde edilen etkili sonuçlar, savaş literatürü açısından da önemli sonuçlar doğurmuştur. Türkiye bu tarz araçlarını ilk defa doğrudan bir devletle çatışmada kullanmış ve savaş uçakları veya kara ordusu ile operasyon yapmaktan daha az maliyetli ve başarılı sonuçlar elde etmiştir. Bu noktada Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Suriye'de yürüttüğü harekât, uluslararası arenada siyasi ve stratejik sonuçları kadar, otonom araçların yoğun bir şekilde kullanıldığı, teknolojik üstünlük ve savunma sanayi bağlamında da tartışılacak bir harekâttir. Bu durum aynı zamanda insansız hava araçları konusunda Türkiye'nin dünyadaki sayılı aktörler arasına girdiğini göstermesi açısından da önemlidir. Türkiye'nin bu sektördeki kapasitesi ve kabiliyeti, Türk savunma sanayisinin geldiği noktanın işlevsel boyutlarının uluslararası alanda anlaşılması ve Türkiye'nin dünya silah pazarındaki etkinliğine de olumlu yansımaya sahiptir.

Uluslararası İlişkilerde Siyasi Sonuçlar

Türkiye'nin İdlib operasyonu, halkını öldüren bir rejimin durdurulması hedefi yanı sıra değişen bölgesel koşullar ve dönüşen uluslararası sistemde var olma ve konumunu güçlendirme harekâtı olarak da değerlendirilebilir. TSK'nın icra ettiği başarılı hava operasyonları, yalnız coğrafi bir kazanım sağlamayacak, uluslararası ilişkilerde Türkiye'nin saygınlığını ve prestijini

de arttıracaktır. Burada dikkat çeken bir diğer nokta ise; ABD, Rusya, Çin ve Fransa gibi aktörlerin ulusal güvenlik stratejilerini otonom araçlar ve bilgi teknolojileri bağlamında yeniden düzenlediği bir dönemde, Türkiye'nin de bu kabiliyete sahip olduğunu ortaya koymasındır. Bu noktada Türkiye'nin son dönemde gerçekleştirdiği operasyonlarda bu kapasitesini sahaya yansıtması ve bu konuda her geçen gün daha da ilerlemesi, Ankara'nın otonom silahlar ve araçlar konusunda dünyadaki sayılı aktörlerden biri olabileceğine dair önemli bir göstergedir.

Diğer taraftan Türkiye'nin İdlib'deki operasyonunun kapsamı ve hedefleri doğrultusunda elde edeceği askerî başarı, sadece Suriye sahasını etkilemekle kalmayacaktır. Bu süreç Akdeniz enerji jeopolitiğinde, Libya krizinde ve Balkanlar'da da ciddi sonuçlar doğuracak bir potansiyele sahiptir. ABD'nin Suriye'deki varlığını azalttığı, birçok Avrupa ülkesinin bölgedeki etkinliğini kaybettiği bir dönemde gerçekleştirilenbu operasyon, Türkiye'yi Ortadoğu'da Rusya'nın artan nüfuzuna karşı dengeleyici ve istikrar sağlayıcı bir aktör hâline getirecektir. Bu durum aynı zamanda Türkiye ile güvenlik alanında işbirliği yapan dost ülkelerin güvenini pekiştirme bağlamında da motive edici bir rol oynayacaktır.

Türkiye, İdlib operasyonu ile birçok uluslararası aktöre de mesaj vermiştir. Rusya'nın olumsuz tavrı, NATO ve ABD'nin söylem düzeyinde kalan destekleri ve çatışmanın doğurabileceği olası risklere rağmen alınan operasyon kararı, Türkiye'nin bölgesel ve uluslararası alandaki caydırıcılığı ve saygınlığı açısından da önemlidir. Operasyon aynı zamanda diğer aktörlerin hem Türkiye ile ilişkilerini hem de Suriye krizindeki hesaplamalarını yeniden gözden geçirmelerine yol açabilir. Yine Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın daha önceki birçok konuşmasında dile getirdiği "mühlet ve mesajlara" rasyonel olarak bakmayan ve sadece diplomatik bir tehdit olarak değerlendiren pek çok aktör, artık Ankara'nın ne kadar ciddi olduğunu ve bu durumun arkasının geleceğini anlayacaktır. Nitekim Türkiye'nin

İdlib'deki operasyonla eş zamanlı olarak isteyen mültecilerin Avrupa'ya geçişi için sınır kapılarını açması da bu bağlamda dikkat çekici bir karardır. Bu durum, daha önce Erdoğan'ın açıklamalarını "blöf" olarak değerlendiren birçok Avrupa ülkesi başta olmak üzere diğer aktörlerin Ankara'yı daha fazla ciddiye almalarında rasyonel sonuçlar doğuracaktır.

Akdeniz, Balkanlar, Körfez ve Kızıldeniz'de ciddi ve istikrarlı bir politika yürüten Türkiye, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın kararlı tavrıyla aynı anda birçok cephede mücadele etmekte; ayrıca hem Kuzey Irak'ta hem de yurt içinde PKK ve FETÖ gibi terör örgütlerine karşı etkili operasyonlara imza atmaktadır. Bütün bunların mevcut şartlarda hiç kolay olmadığı altını çizmek gerekir. Bugün tüm bu karmaşık yerel, bölgesel ve küresel denklemde çıkarlarını maksimize etmeye çalışan güçlü, kararlı, strateji ve hedefleri belli olan bir Türkiye söz konusudur.

Stratejik Hedefler

İdlib'de icra edilen operasyon, insani bir müdahalenin yanı sıra stratejik birtakım hedefler de barındırmaktadır. Bu hedeflerin başında; Suriye'nin toprak bütünlüğünün sağlanması, güney sınırlarında rejim, Rusya ve destekçilerinin neden olduğu ulusal güvenlik risklerinin azaltılması ve olası bir göç riskini önlemek gelmektedir. Nitekim Ankara açısından sınırlarının hemen yanı başında, hem Rusya ve İran güçleri hem de binlerce rejim destekçisi teröristin bulunması önemli bir risktir.

Türkiye İdlib'de, 2014 yılında NATO ve genel olarak Batı'nın Kırım meselesi karşısındaki etkisiz tavrına benzer bir tavır takınırsa, ileride toprakları içinde çeşitli risklerle karşı karşıya kalabileceğini değerlendirmektedir. Bu bağlamda Türkiye, Rusya'nın Kırım'dan sonra kendi güney sınırlarında etkin olması ihtimalinide ciddi bir risk olarak görmektedir. Özellikle Rusya'nın Akdeniz'e kıyısı bulunan Hmeymim'de kurduğu hava üssü ile birlikte bölgede artan askerî varlığı, Türkiye'nin Akdeniz'deki çıkarları noktasında orta ve uzun vadede önemli bir risk teşkil edebilir. Hasılı

Türkiye'nin İdlib'deki varlığı; Suriye'nin toprak bütünlüğü, mülteci akınının durdurulması, bölgede istikrarın sağlanması yanı sıra Moskova'dan algılanan bu riskin dengelenmesi açısından da önemlidir.

Askerî Hedefler

Türkiye'nin İdlib'de başlattığı Bahar Kalkanı Harekâtı'nın askerî hedefler bağlamında da değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira Türkiye, son dönemde terör örgütlerinin, devlet ve devlet dışı silahlı aktörlerin sınırlarında artan etkisi ve etkinliği nedeniyle ciddi tehditlerle karşı karşıya kalmış ve bu tehditleri bertaraf etmek için de askerî operasyonlar gerçekleştirmiştir. Daha önceki üç askerî operasyonla güney sınırlarındaki tehditleri minimize eden Türkiye, Bahar Kalkanı ile Hatay'a ve Akdeniz'e komşu olması bakımından stratejik öneme sahip olan İdlib'de de istikrarın sağlanmasını amaçlamaktadır. Bu noktada Türkiye açısından en önemli hedef, ulusal güvenliğine yönelik tehditleri ortadan kaldırmaktır. Bu doğrultuda her şeyden önce hiç kuşkusuz sınır hattı boyunca 30-40 kilometre derinliğe sahip alanda, çatışmaların azaltılması ve istikrarın sağlanması birincil hedefdir.

Türkiye'nin güvenliği düşünüldüğünde rasyonel ve uygulanması zaruri olan bu hedefe ulaşılması, operasyonun sınırlarınoktasında belirleyici olacaktır. Bu doğrultuda hâlihazırda devam eden operasyon ile rejim ve İran destekli gruplarının oluşturduğu tehditlere karşı caydırıcı bir yanıt verilmiş durumdadır. Türkiye açısından istikrarlı ve güvenliği sağlanmış bir alanın oluşturulması, operasyonun zamanlaması ve çerçevesi noktasında önemli ipuçları vermektedir. 5 Mart'ta Moskova'da gerçekleşecek olan Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Rusya Devlet Başkanı Putin arasındaki zirvede de bu konu masaya yatırılacaktır. Bu bağlamda tarafların 5 Mart öncesi sahadaki kazanımlarına odaklandığı gözlemlenmektedir. Türkiye, bu noktada Bahar Kalkanı Harekâtı'nın hedeflerini Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı operasyonlarında olduğu gibi, güvenliğini sağladığı ve risklerin minimize edildiği bir tablo içerisinde sınırlı tutacaktır.

Beklentiler ve Zorluklar

Bahar Kalkanı Harekâtı ile şu ana kadar elde edilen başarı, Türkiye'nin bölgesel anlamdaki rolünü ve caydırıcılığını göstermesi açısından dikkat çekicidir. Rejim ve destekçilerinin saldırganlığına karşı önemli bir caydırıcılık unsuru olarak öne çıkan Bahar Kalkanı Harekâtı ve daha önce terör örgütlerine karşı düzenlenen askerî operasyonlar, Türkiye'nin sahadaki "karmaşık güvenlik risklerini" önlemede önemli adımlar olmuştur. Ancak Türkiye'nin sahadaki olası riskleri ve rekabet hâlinde olduğu aktörlerin eylemlerini de dikkate alan rasyonel ve dengeleyici bir tutum takınması önem arz etmektedir. Nitekim mevcut Suriye denklemine Moskova gibi dış aktörler çatışmanın bir tarafı olsalar da doğrudan çatışmanın içerisinde yer almamaktadırlar. Bugün için Türkiye'nin esas hedefi, bölgede gerilimi artıran ve saldırganlığını sürdüren Esed rejimi ve destekçisi gruplardır. Bu noktada özellikle hava unsurlarının efektif kullanılması ile elde edilen üstün askerî başarı, Türkiye'nin caydırıcılığını bölgesel ve küresel güçlere göstermesi açısından son derece

anlamlıdır. Ancak Esed rejiminin sahip olduğu kapasite Türkiye ile kıyaslandığında hayli zayıftır. Bu nedenle yapılan değerlendirmelerde bu hususun gözden kaçırılmaması ve yanıltıcı yorumlardan uzak durulması önem arz etmektedir.

Burada analizciler ve karar vericiler için asıl önemli olan unsur Türkiye'nin uzun vadede rekabet halinde olduğu aktörlerin eylemleri paralelinde sonraki aşamaları planlaması ve değerlendirmesidir. Türkiye'nin sahip olduğu askeri teknoloji, hava unsurları ve kapasitesi bölgedeki ve uluslararası alandaki birçok ülkeden daha gelişmiş durumdadır. Buna karşılık, orta ve uzun vadeli hedeflerine bakıldığında Türkiye için bölgesel güç dinamiklerinde öne çıkabilmesi büyük güçlerin eylemlerini ve bölgesel düzeyde artan melez çatışmaları dikkate alan rasyonel bir stratejiyi merkeze almasından geçmektedir. Bu doğrultuda Türkiye'nin ulusal güvenlik stratejisini şekillendirirken, bölgesel ve küresel aktörlerin askeri ve teknolojik planlarını da göz önünde bulundurması ve mevcut konumunu daha da güçlendirmesi önem arz etmektedir.

Sonnotlar

¹ Mesut Özcan, "Akıllı Savaş' Dönemi ve Ulusal Güvenlik Konseptleri", İNSAMER, Analiz, 15.08.2019.